

Oahppopládna - Jo3 hullo- ja lájggeduodjefáhka

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Sámedigge mierredam njuolgadustjállagin 04.05.2021, láhkavuodo:
snjilltjamáno 17.b 1998 nr 61 lámka vuodoskávlá ja joarkkaåhpadasá birra
(åhpadaslámka) § 6-4 nuppát ladás.

Fámon 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovdásj árvo

Jo3 hullo- ja lájggeduodjefágan la sáhka sáme árbbedábálasj duojijs. Gá praktihkalattjat barggi iesjguhtiklágásj hullujn, sáradisájn, lájgiin, ja hárupjn ja gá iesjguhtik vædtsagijt ja ræjdojt adni, de ávddánahtti viddnooahppe buorre duodjuhimtjehpudagájt ja dádjadusáv hullo- ja lájggeduoje árbbedábálsj, hámijs ja teknihkajs. Viddnooahppe galggi átsádit, idiejajt ávddánahttet ja adnet innovatijva prosessajt ádá duodjebuktagijt dagátjit. Duodjefáhka galggá viddnooahppijt gárvedahttet duostotjit sebrudagá dárbojt árbbedábálasj ja ádá lágásj hullo- ja lájggebuktagijda. Dat merkaj duodjefáhka galggá sihkarasstet jut sjaddi oahppam duodjára gudi árbbedábálasj duojev máhtti ja gudi ávddálijguovlluj gæhttji ja huomahi duojijt majna álgoálmukmáhtto l vuodon

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Jo3 hullo- ja lájggeduodjefáhka galggá viddnooahppijt viehkedit ávddánahttet duodjebuktagijt majna l guodelis ávddánibme, kvalítiehta, kultuvrra ja histávrrá vuodon. Viddnooahppe galggi dâmadimávov muossádit, ietjasa fágalsj identítiehtav gávnnat ja duoje nârmaj, etihkaj ja estetihkalsj ávddábuktemij dádjadusáv ávddánahttet. Fágajn bargadijn ávddánahtti viddnooahppe máhtov sáme luonndo- ja kultuvrraárbe moattebelakvuodas ja variasjâvnâs. Árbbediedo baktu galggi viddnooahppe luondov vieledit ja dádjadit ahte ressursaano vuoksuj la dârbbo luondoboannudagájt boahhte buolvajda gâhttit. Fáhka galggá fáron máhtov vaddemin barggovadde ja bargge vælggogisvuodaj ja rievtesvuodaj birra ja gâlmâbelak aktisasjburgo mávsulasjvuoda birra, manna barggovadde, bargge ja oajválattja aktan barggi buorre barggoiellemav ávddánahtátjit.

Guovdásj elementa

Duodje ja kultuvrraárbbe

Guovdásj elementan duodje ja kultuvrraárbbe l sáhka hullo- ja lájggeduoje árbbedábálsj, teknihkaj, skándaj, iesjvuodaj ja histávrrá birra. Danna l sáhka hiebalasj ábnnasijt, nævojt ja vædtsagijt adnet ávddánahtátjit árbbedábálasj ja ádá lágásj buktagijt manna sáme kultuvrraárbbe l vuodon. Dasi gullu snjissjkom, bárggeldibme, spihtoj gâdem, rádno- ja stâvllâgâdem, duohppim ja árbbedábálasj minstaradno snjissjkomín ja gâdemin. Guovdásj elementan la aj sáhka dádjadit gâktu sáme hullo- ja lájggeduodjuhibme, sáme hærvvaárbedábe, bisodibme, rekonstruksjâvnâ ja ádá hábbmim aktij gulluji.

Ábnasmáhtto

Guovdásj elementan ábnasmáhtto I sáhka iesjguhtik ábnasij dábddomerkajs ja gáktu dajt vállji, gárvet, vuorkut ja rájnni. Ja de I guovdásj elementan sáhka masi ja gáktu adni árbbedábálasj ja ádå lágásj ábnasijt ja gáktu kombinierip dajt gå ávddánahtta árbbedábálasj ja ádå lágásj duodjebuktagijt. Guovdásj elementan la aj sáhka gáktu ávkástallat hullojt, sáradisájt, lágijjt ja ietjá ábnasijt birás- ja ressursasiesste láhkáj.

Desájnnaprosessa

Guovdásj elementan desájnnaprosessa I sáhka prosessas ájálvisá rájes gárves buktaga rádáj hullo- ja lággeduodjuhimen. Ja de I sáhka várjjalit sáme árbbedábálasj duojijt ja dajs arvusmahteduvvat ja vuodon adnet ádå hullo- ja lággebuktagijt huomahittjat. Guovdásj elementan la vil sáhka adnet digitála ræjdojt skándaj, minsstarij, bájnoj, háme ja funksjåvnå åtsådimen.

Oasesmárnándájdus

Guovdásj elementan oasesmárnándájdus la sáhka ietjas buvtadime gålojs ja sisbåhtusijs. La aj sáhka ietjas bargoj oasstijda ávddånbuktet ja sijáv bagádit iesjguhtik aktijvuodajn. Guovdásj elementan la vil sáhka mækkagålvvotsieggimis ja duoje iesjvuodaj, kultuvralasj ja árbbedábálasj ároj gaskostimes. Dasi gullu aj adnet fága kultuvrrahiståvråv bargonis. Ietjas duojijt ja dievnastusájt iesjguhtik værmådagáj baktu vuobdedahttet ja vuobdet la aj oassen guovdásj elementas.

Fågajgasskasasj tiemå

Álmmukvarresvuohta ja bierggim

Jo3 hullo- ja lággeduodjefågan merkaj fågajgasskasasj tiebmå ålmmukvarresvuohta ja bierggim ahte giehtatjehpudagåjt, buorre barggorutijnajt ja vuogas barggamvuogijt ávddánahtta. Dasi gullu aj nahkat tjuolmajt tjoavddet, identitiehtav ávddánahttet ja jærmålattjat válljit ietjas iellemin. Dåsi gullu aj iesjluhtådusåv ávddánahttet ja duosstat vuojnosa javllat. La sáhka dassta gåktu ietjas våsådusåj, åjådusåj ja vuojnojt ávddånbukta gå iehtjådijs siegen barggå ja fáhkabargujn ietján. Fågajgasskasasj tiebmå ålmmukvarresvuohta ja bierggim la aj tjalmostahttemin gåktu duodje máhtta iesjguhtik láhkáj juogostjanåstagåv vuosedit.

Guoddelis åvddånibme

Jo3 hullo- ja lággeduodjefågan merkaj fågajgasskasasj tiebmå guoddelis åvddånibme jut låjttålisåt ja biråsdiedulattjat reflektieri gå vállji ábnasijt, vædtsagijt ja buvtadimvuogijt árbbedábálasj ja ádå buktagij duodjuhattijn.

Dasi gullu aj buvtadit nanos duojijt vág la máhttelis dajt ájmon anedit, ádásit adnet ja divodit. Guoddelis ávddánibme merkaj aj fáhka la fáron sihkarasstemín vэрálda luonndo- ja kultuvrraárbev.

Vuodotjehpudagá

Njálmásaj tjehpudagá

Njálmásaj tjehpudagá jo3 hullo- ja lággeduodjefágan li fáhkagielav adnet ja njálmálatjtat subtsastit gá ávddánbuktá, tjuottjot ja argumentieri bargojt ja duojijt ja gá oasstij, barggorádnaj ja ietjá aktisasjbarggoguojmij guládallá.

Buktet tjället

Buktet tjället jo3 hullo- ja lággeduodjefágan la tjálatjtat plánit, dahkat skándajt, bargotjuorggamijt, tjielggidusájt ja gávådusájt ja duodjeterminologijjav adnet dán bargon. Dasi gullu aj fágalsj tiemájt ja tjuolmajt átsádit ja reflektierit. Vijddásappot gullu dasi aj buktet ietjas barggoprosessajt ja buktagijt árvustallat ja dokumentierit. Dasi gullu buktagijt ja dievnastusájt ávddánbuktet ja oasstij, barggorádnaj, buvtadiddij, árbbedáhpeguoddij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij guládallat

Buktet láhkát

Buktet láhkát jo3 hullo- ja lággeduodjefágan la dádjadit ja adnet fáhkagirjálásjuodav, fáhkamoallánagájt, hullo- ja lággeduodjebagádusájt, barggotjielggidusájt, gávvusijt ja adnembagádusátjijt.

Buktet riekknit

Buktet riekknit jo3 hullo- ja lággeduodjefágan la ábnasdárbov ja buvtadimgálojt merustallat, buktagij hattijt mierredit ja økonomijjasj árvustallamijt dahkat ietjas duojij ja dievnastusáj haddefálaldagáj aktijvuodan. Dasi gullu aj árbbedábálasj sáme mihttimvuogijt ja mihttoavtadagájt adnet.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá jo3 hullo- ja lággeduodjefágan la diedojt viedtjat ja gaskostit, ávddánahttet minsstarijt ja skándajt ja ádá buktagijt desájnnat. Dasi gullu aj árvustallat ja giehtadallat diedojt, liehket lájttális ja vuosedit gáldojda luohtedahtte vuoge milta. Dasi gullu aj etihkalasj diedulasjuodav ávddánahttet aktan digitála jiermev ja tjuovvot njuolgadusájt ja nármajt.

Máhtudakulme ja árvustallam

Hullo- ja lággeduodjefága máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme

Áhpadusá ulmme le viddnooahppe galggá máhttet

- plánit, tjadádit, árvustallat ja ietjas bargojt ja barggoprosessajt dokumentierit ja fáhkaterminologijav adnet duodjuhattijn
- átsádit sáme árbbediehtagav ja álgoálmukultuvrav ja adnet inspirasjávnnán etihkalasj láhkáj ietjas sjuggelis bargon ja gá duojev gaskos
- adnet sáme bájkálasj ja guovloj kultuvrraávdđánbuktemijt ja vuogijt hullo- ja lággeduojij hábbmimin
- visualisierit ja ávdđánahttet ietjas duodjebargov ájálvisá rájes buktagijda ja ávdđánbuktet gáktu I bájkálasj duodjeárbbedábijis arvusmahtedum
- adnet digitála vædtsagijt fáhkatjuorggamij desájnnimin ja minstarhábbmimin ja adnet dajt duodjuhimbargon
- válljit ábnasijt, giehtadallat dajt ja duodjuhit buktagijt sáme kultuvra ja árbbedábe milta
- adnet árbbedábálasj sáme mihttimvuogijt ja mihttoavtagájt ietjas bargon ja reflektierit daj árvov
- duodjuhit buktagijt iesjguhtik lággeduodjeteknikkajn ja reflektierit gáktu ábnasadno, kvalítiehtta, bájnoj válljim ja funksjonalítiehtta aktij gulluji
- duodjuhit ietjas jali ietjá Sáme guovlo árbbedábálasj duojijt, ja reflektierit duoje árbbedábijt ja kultuvrraárbe valjesvuodav ja málsudahkesvuodav Sámen
- árvustallat ja buojkudit funksjávnnáv, kvalítiehtav ja vihpamav iesjguhtik lágge- ja hulloduojiin
- rájnnit, ájmon adnet, divodit ja ádásis duojijt adnet ja tjielggit gáktu iesjguhtik válljima kvalítiehttaj ja vihpamij vájkkudi
- merustallat ájggeanov ja hattev ietjas buktagiijn ja gálvujn ja árvustallat gáktu ábnasadno, ájggegáldibme, produktívítiehtta, márnánárvo ja tjiijnim aktij gulluji
- adnet iesjguhtik digitála ressursajt gá ietjas ja vidnudagá mærrkagálvot vuobdadahtta ja vuobddá ja gá oasstij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij guládallá
- adnet guoskavasj dahkkerievtesvuodaj njuolgasusájt bargonis ja reflektierit gálldoano ja gálldovuosedimij birra
- tjielggit hullo- ja lággeduoje histávrváv ja ærádisáv ja adnet histávrválasj gáldojt referánsan buktagij buvtadimen ja rekonstruierimin váj iehtjáda máhtti dajt guorrat

- plánit ja tjadádit bargov doajmme varresvuoda, birra ja sihkarvuoda njuolgadusáj milta
- adnet buorre barggodábijt ja válljit vuogas barggamvuogijt majt bargadijn rievddadallá vaj noadevigijt garvvá
- buojkodit iesjuhtik sáme duodjeorganisasjåvnå ja -ásadusáj åvdåsvåsstådussuorgijt ja bargojt ja gåktu dajs åvkev adnet, ja reflektierit makkir rålla dajn la sebrudagån
- barggat doajmme mærrådusáj ja sjehtadusáj milta ma fága barggodilev regulieriji, ja tjielggit barggovadde ja bargge vælggogisvuodajt ja rievtesvuodajt

Åhpadattijn årvustallam

Åhpadattijn årvustallam galggá viehkken åvdedit oahppamav ja máhtudagáv åvddånahttet. Viddnooahppe vuosedi ja åvddånahtti máhtudagáv jo3 hullo- ja låjggeduodjefågan gå adni máhtov, tjehpudagåjt ja låjttålis åjådallamav gå galggi dahkamusåjt tjoavddet. Bagådalle galggá dilev hiebadit vaj viddnooahppe bæsså fáron mierredimen ja oahppammiellaj alodit iesjuhtiklågås j bargoj baktu. Bagådiddje ja viddnooahppe galggaba sågastallat viddnooahppe åvddånime birra jo3 hullo- ja låjggeduodjefågan. Viddnooahppe galggi bessat vuosedit majt bukti, ja ietjas fågalasj åvddånime badjel reflektierit. Bagådalle galggá bagådallat ienep oahppama gåktuj ja åhpadimev hiebadit navti vāj viddnooahppe bessi bagådallamij milta låggijt ietjasa máhtudagáv fågan.

Årvustallamårnik

Fåhkagæhttalime åvddåla galggi gåjka gudi ælla tjuovvum dábålasj oahppomanov, rijbbam tjålålasj eksåman mij la fága oahppoplána milta dagåduvvam. Eksåbma dagåduvvå guovdås j åsadusåjn ja sensurieriduvvá båjkålattjat. Eksåman ij galga liehket gårvedimoasse. Jo3 hullo- ja låjggeduodjefåga åhpadus galggá fåhkagæhttalimij låhpaduvvat. Gåjka galggi fåhkagæhttalimev tjadádit, mij galggá binnemusåt gudån barggobiejven tjadåduvvat.